

Bilanční rozhovor - 1. část

Arcibiskup

1) V tuto chvíli, otče kardinále, se dá bilancovat hned z několika hledisek. Začnu oblastí, která jediná se v podstatném smyslu skutečně uzavírá, totiž vaše působení na Vojtěchově stolci, tedy službou pražského arcibiskupa. S čím jste do ní v březnu roku 1991 vstupoval? Co vám tehdy hlavně leželo na srdci?

V době komunismu jsem bolestně zakoušel rozdělení církve způsobené režimem. Šlo o záměrné ničení její jednoty. Jedině kněží měli omezenou a přísně kontrolovanou možnost trochu působit. Ovšem pouze v kostele. Především udělovat svátosti. Laikům naopak bylo důsledně bráněno v tom, aby v církvi veřejně působili – a to právě v těch typech služby, která by jim byla vlastní. Tedy například spolupráce na katechezi dětí, mládeže či snoubenců, organizování společenského života při farnosti nebo rozvoj charitativní činnosti. Proto první, co mi tanulo na mysli, byl program, který by rozvinul zapojení laiků do práce v církvi a otevřel co největší prostor jejich aktivitám, například jejich vzdělávání či službě pastoračních asistentů. Dále jsem měl ideu vytvoření komunitních center ve velkých pražských sídlišťích i některých jiných městech. Také mi šlo o to, abych skrze pravidelné pastorační návštěvy měl kontakt jak s věřícími (a oni se mnou), tak i s místní společenskou reprezentací. A konečně mi bylo jasné, že i když nás tolik tísnil a dosud tísní nedostatek finančních prostředků, patříme přesto k těm ve světě bohatším, a tedy že budeme muset být záhy schopni podporovat ty, kteří jsou opravdu chudí.

2) Podívejme se teď na ty jednotlivé priority zvlášť. Tedy nejprve aktivita laiků. Co se z té vize dosud naplnilo?

Pokud se jedná o rovinu farností, pak možností byla celá řada: vytváření pastoračních rad farností, ekonomických rad, nejrůznější zapojení do spolupráce s duchovním správcem farnosti, spolupráce při liturgii, která vyplývá z II. vatikánského koncilu – bylo jí třeba uskutečnit, pomoc při katechezi, při přípravě na svátosti, na manželství, setkávání nejrůznějšího druhu, seniorů, matek s dětmi, různá společenství modlitební, biblické, kroužky katechismů a jiné vzdělávací skupiny, místní charity. V běžné farnosti je také skupina ministrantů a ministrantek. A tím jsem jistě nevyčerpal všechny možnosti aktivit. Ne všechny jsou v každé farnosti, protože poměry ve farnostech jsou opravdu různé: podle tradice farnosti, podle jejího složení, podle toho, v jaké oblasti diecéze leží, podle toho, jací tam byli kněží, jak byli aktivní a duchovně orientovaní. V běžné farnosti mají většinou webové stránky, často mají i farní časopis, kde bývají uvedeny aktuální aktivity farnosti i řada dalších informací. Seznam webů i časopisů je uveden v katalogu arcidiecéze. V běžné farnosti je pastorační rada, to je tým spolupracovníků, kterým předsedá farář. S nimi se radí o různých pastoračních věcech. Z nich několik tvoří ekonomickou radu. Diecéze má stanovy těchto pastoračních a ekonomických rad, kterými se obvykle řídí. V běžné farnosti se věřící starají o kostel, o jeho čistotu, a často o přípravu nedělních bohoslužeb, aby farář nemusel dělat všechno sám. Problém ve farnostech je úprava liturgického prostoru. Před několika léty jsme uskutečnili návštěvy v jednotlivých farnostech a popsali, kde je třeba úprava liturgického prostoru. Ale realizace jde pomalu. Je to samozřejmě v první řadě otázka financí. Na rovině diecézní jsme vytvořili standardní instituční strukturu, v níž se laikům nabízí významná možnost spoluutvářet život diecéze: centrum pro rodiny, pro mládež, katechetické středisko, pastorační středisko, která fungují k mé velké radosti. Centrum pro rodinu organizuje společnou přípravu na manželství. A nejen v Centru, ale má několik skupin manželů, kteří se i v různých částech Prahy starají jak o snoubence, tak se setkávají po svatbě s manžely. Samozřejmě – zatím se tak mohou věnovat desítkám, maximálně několika málo stovkám potřebných zájemců. Abychom přiměřeně odpověděli na „poptávku“, bylo by potřeba mnohem více lidí, kteří se této službě věnují... Katechetické středisko funguje velice precizně, má přehled o všech katechetech, o jejich vzdělání, o pověření. Organizuje pro ně další vzdělání, připravuje různé pomůcky atd. Pastorační středisko je asi naše nejlépe fungující centrum. Vydává arcidiecézní Zpravodaj, dále zprávy o všech aktivitách v diecézi. Jsou tam prezentovány různé pastorační aktivity těmi, kdo je konají, sdělují si zkušenosti, vydávají různé tematické pastorační brožury a texty, různé překlady kratších textů atd. Organizují kněžské dny... Centrum pro mládež sídlí v Kunraticích a působí jako skutečné centrum života mládeže. Scházejí se tu animátoři z různých farností diecéze, aby spolu několik dní žili a učili se vést mládež a vytvářet společenství. Další celodiecézní institucí je odbor církevního školství, který organizuje církevní školy, dělá pro ně poradenství, dozor, inspekce. Dobře funguje Vyšší odborná škola pedagogická pro mateřské školy ve Svatém Janu pod Skalou, kde jsou žáci z Čech i Moravy. Více bych očekával od Vyšší odborné školy publicistiky...

Asi nejuspěšnější diecézní institucí je Arcidiecézní charita Praha. Kdybych měl popsat všechno, co naše charita koná, bylo by to několik stránek. Proto odkazuji na jejich [internetové stránky](#). Tady jen připomenu mimořádný projekt Adopce na dálku, kdy charita pomáhá prostřednictvím dárců více než

17 000 dětí v Indii, Ugandě, Demokratické republice Kongo, Zambii, Thajsku, Bělorusku, Litvě a Kazachstánu. Dále je to rozvojová pomoc, zejména v Africe. Například v ugandské diecézi Lugazi naše charita postavila moderní nemocnici o 50 lůžkách, zřizuje učňovskou školu a spolupracuje s jejich charitou. Naopak u nás doma jsou to úspěšné projekty azylových domů, stacionářů pro seniory a pochopitelně i Tříkrálová sbírka na území naší diecéze.

Prostorem pro angažování laiků je samozřejmě i stavební odbor a s ním spojené činnosti týkající se správy nemovitého majetku. Máme ke dvaceti stavebních techniků, kteří jsou obrovskou pomocí farářům při opravách budov... Přesto v této oblasti není tato péče dostatečně rozvinutá, protože je v diecézi řada kněží, kteří mají víc než 10 kostelů, kaplí a far. Uvažujeme proto o nějaké s.r.o., která by tyto nefunkční objekty spravovala...

3) A jak se podle vás podařilo do toho „zatáhnout“ členy malých živých společenství či jiných aktivit „podzemní“ církve?

Zejména zpočátku byli oporou těch výše uvedených aktivit především ti, kteří se už za doby komunismu snažili tajně vytvářet společenství, pracovali s dětmi (salesiáni, skauti, voršilky a další) či zajišťovali náboženskou literaturu. Zvláště různé skupiny velkých nových církevních hnutí, mnohdy vzniklých už za komunismu, se zapojily do nových aktivit laiků. Mnohde se rozvinuly ty skupiny a velmi pěkně pracují podle svých spiritualit. Na druhé straně nově vzniklý prostor svobody pro práci církve, ale i křesťanů v občanské společnosti měl za následek, že často ti nejschopnější nebo i celé skupinky pevně spolupracující v době komunismu se rozprchly za novými velkými úkoly. Myslím, že i to byl jeden z důvodů, proč velkoryse koncipovaný program Desetiletí duchovní obnovy – nadějně započatý ještě před rokem 1990 – zůstal nakonec za původními očekáváními. A nelze nevidět, že někdy se objevilo i napětí mezi těmi, kteří si v ilegalitě osvojili určité formy činnosti a zbožnosti – a těmi, kteří se do té doby omezili na „kostelní zbožnost“. Případně i napětí mezi různými skupinami „skryté církve“, které do té doby měly o sobě jen matné nebo i žádné povědomí.

4) Komunitní centra – na rozdíl od zapojení laiků do plného života církve včetně jejich spoluodpovědnosti, což byl jasný směr II. vatikánského koncilu, nemá budování komunitních center takovou jasnou oporu v dokumentech církve. Nebo ano? A co se z toho zatím podařilo?

Co se týče komunitních center – ta se zrodila z těžkého dědictví komunismu zvláště na obrovských sídlišťích okolo Prahy, která v té době vyrostla ve velkoměsto. To byla specifická situace a ta si žádala specifické řešení. Nebyl na to předpis, ale v duchu II. vatikánského koncilu – církev jako společenství, otevření se světu – bylo nasnadě řešení, které jsme našli. Předchozí režim samozřejmě nepočítal nikde s místem pro kostel nebo faru. Některé nové čtvrtě byly větší než velké okresní město – a bez kostela nebo jen s kostelíčkem vesnických rozměrů. Ale ten samotný kostel (byť jistě vhodný) nebyl až tak prioritou, protože v Praze při možnostech dopravy se lze vždy zúčastnit mše. Důležitější bylo zajistit pro farnost možnost i mimoliturgického setkávání a prostor pro různé činnosti. Pochopili jsme totiž, že farnost potřebuje „svůj“ dům. Prostor pro přednášky, kulturní, sociální, charitní činnost atd. To ale není možné dělat na faře, v domě pro faráře, ani v kostele. Ale ani tím to nekončilo. Bylo mi jasné, že je zapotřebí otevření se pro „svět“, ve kterém farnost žije. Mnohde v nových čtvrtích nebyl prostor ani pro činnost „nekostrlních“ lidí. Některá centra jsme stavěli za pomoci místních samospráv, a tak jsme někde poskytovali prostory komunitních center i pro jejich činnost. Myslím, že právě tím se optimálně naplňuje jejich smysl. Příkladem toho je velké komunitní centrum sv. Prokopa v Nových Butovicích nebo centrum Matky Terezy na Jižním Městě. Některá centra vznikají i mimo Prahu nebo na venkově, někde jsou skromnější, někde předělávají staré hospodářské budovy atd. Příkladné komunitní centrum je třeba v Dobříši, které je skutečným centrem duchovního, kulturního i společenského života tamního regionu. Stejně tak komunitní centrum v Uhlířských Janovicích. Jsou plánována další, pokud budou finanční prostředky.

5) Pastorační návštěvy ve farnostech – na jednu stranu by si jistě každý chtěl aspoň potřást rukou s arcibiskupem, na druhou stranu je nad lidské možnosti udělat si aspoň jednou za rok čas na každou farnost v diecézi. Jak se vám tohle dařilo?

Každou neděli a často i v sobotu jsem byl někde ve farnosti, buď na biřmování, na žehnání obnoveného kostela, na pastorační návštěvě či při jiných příležitostech. Zavedl jsem zvyk, že po bohoslužbě jsme konali „besedu“, zpravidla přímo v kostele jsme vedli dialog. Věřící měli možnost setkat se s biskupem, vidět ho zblízka, osmělit se a před druhými mu klást otázky týkající se farnosti, diecéze, univerzální církve. To byla přínosná zkušenost pro účastníky, jak se tak vytváří pomalu společenství. A poněvadž před každou návštěvou píše duchovní správce obšírnější zprávu o farnosti, o jejím životě, činnosti, byl jsem dost dobře informován o jejich životě, což si mohli ověřit. A to přibližuje. Nyní, v procesu obnovy farností, se jejich počet zmenšuje, takže je možné navštívit skoro každou farnost jednou za rok, zvláště pak když jsme v diecézi tři biskupové a generální vikář.

6) V souvislosti s těmito pastoračními návštěvami jste se často dostal do kontaktu i s místními reprezentanty – starosty, zastupiteli. Jakou zkušenost z toho máte?

To je pro mne velmi krásná zkušenost. Možnost vést přátelský dialog v prostředí, kde se stýká farnost se „světem“. Vidím, že „politika“ je na této komunální rovině o životě. Hovoříme o tom, co zajímá obec, i o tom, co zajímá farnosti. Různé problémy obě „instituce“ spojují. Ve většině případů vidím spolupráci, kterou v rozhovorech podporuji. Vedu otevřený partnerský dialog, přijímám je jako „partnery“, a tak se vytváří prostor porozumění a spolupráce. I oni vidí naše zájmy a starosti, my chápeme jejich starosti, a tak nastává velmi často sblížení.

7) Charita je lidem nejsrozumitelnější tvář církve. Téměř automaticky ji od nás očekávají. Současně je ale ohromný rozdíl mezi tím, jakou důvěru dávají lidé charitám a samotné církvi. Jako by jim nedocházelo, jak těsně patří k sobě. Čím si to vysvětlujete?

Ano, kdysi na začátku jsem zformuloval takový slogan: Charita – tvář církve obrácená ke světu. Lidé si váží její činnosti, získávají důvěru, vidí, že je na nás spolehnutí. Myslím, že podstatnou roli v tom velkém rozdílu při hodnocení církve a charity hraje stále ještě přežívající klerikální chápání církve jako organizace složené z duchovních. Proto, když lidé vidí, že tuto činnost dělají laici, ne kněží, charitu mnohdy chápou jako sociální aktivitu a nespojují ji s církvi. Je podstatně na nás, abychom ostatní přesvědčili, že církve je především společenství všech pokřtěných, že v ní mají své nezastupitelné místo i laici. A současně že pro svoji náročnou službu v charitě potřebují i svátostnou podporu zprostředkovanou kněžími. Potom nepochybuji, že vědomí o tom, že charita je pevnou součástí církve, vzroste.

8) Byl jste se tomu už věnovali v rozsáhlém rozhovoru při příležitosti vašich 75. narozenin, ani tentokrát nemůžeme úplně opominout takové čtyři „kauzy“, které vaše působení v úřadu pražského arcibiskupa významně zasáhly: Integrace určitých skupin kněží působících před rokem 1989 v některých aktivitách tzv. „skryté církve“, řešení spolupráce kněží s předchozím režimem, včetně StB, dění na pražské katolické teologické fakultě a konečně spor o katedrálu. Takže nejprve – jak teď po letech vidíte, že jste byl, či nebyl úspěšný při řešení citlivé otázky kněží, kteří mnohdy velmi obětavě působili v církvi před rokem 1990, ale jejichž svěcení bylo z nějakého důvodu problematické?

Takže jedno po druhém: Předně pro jistotu (protože už dorostly generace, které to nezažily) zdůrazňuji, že „v podzemí“ se konala v době komunismu celá řada aktivit, které režimem nebyly dovolené: setkávání, kroužky, studium, modlitební setkání, formace mládeže atd. Mnohdy jejich jádrem byli kněží bez „souhlasu k výkonu duchovenské služby“ nebo ti kněží, kteří nebyli vytíženi v pustých farnostech. Někde je řídily i řeholnice. A v naprosté většině nebyl vůbec žádný problém se začleněním těchto lidí do nově budovaných struktur církve ve svobodě po listopadu 1989. Něco jiného byl případ skupiny kolem tajně (a bez souhlasu Vatikánu) svěceného biskupa Felixe Davidka, který chtěl vybudovat skutečnou paralelní podzemní strukturu církve. Byl totiž mylně přesvědčený, že po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy „normalizační“ komunisté pošlou většinu kněží na Sibiř. A tak bez svolení Vatikánu vysvětil přes deset biskupů a několik desítek kněží takříkajíc do „rezervy“ – měli být skryti pro tento případ destrukce „viditelných“ struktur naší církve. Takže tu vznikl závažný církevně-právní problém. Hned po pádu komunismu byly navázány tedy kontakty i s těmito kněžími. Tehdejší světící biskup pražský Antonín Liška, který spolupracoval s řadou z nich předtím „v podzemí“, je zval a psal s nimi protokoly o tom, jak to s nimi „v podzemí“ bylo, jak studovali, co dělali atd.

Bylo patrné, že celá záležitost není jednoduchá, zvláště po kanonické stránce, a její řešení si vyhradila Kongregace pro nauku víry, kde se soustřeďovaly všechny informace. Na základě všech těch informací vydala pak Kongregace v roce 1992 směrnici pro řešení těch otázek, která nám celkem striktně určovala mantinely, ve kterých jsme se mohli pohybovat. S jednotlivými kněžími z podzemí jsem mluvil a dohadoval s nimi další postup. Hledali jsme možnosti, jak využít jejich zkušenosti získané ve zvláštních situacích a využít je v nových okolnostech. Vždyť nyní tu byl široký prostor působení ve svobodě a bylo tolik práce... Vyjednával jsem i s Kongregací, snažil se urychlit a ulehčit jejich zapojení do práce. V kontaktu s tehdejším sekretářem kardinála Ratzingera Tarcisio Bertone (který je dnes vatikánským státním sekretářem) jsem dojednal, že přijel a osobně s „podzemáky“ mluvil, aby uvěřili, že si nevymýšlíme nějaké vlastní podmínky pro jejich začlenění. Kněží svěcení v podzemí pro římskokatolickou církev přijali postup pro získání jistoty o jejich svěcení (tedy vysvěcení „sub conditione“ pro případ, že by jejich původní svěcení nebylo platné) a byli zařazeni do práce. Ženatí měli být zařazeni do řeckokatolické církve. I to se u většiny podařilo. Podařilo se mi pro některé vyjednat biritualismus, to znamená možnost určitého působení ženatých řeckokatolických kněží i v římskokatolické církvi. Po létech jsem dosáhl toho, že jsem mohl vysvětit „sub conditione“ i v římském ritu původně pro řeckokatolickou církev vysvěceného ženatého kněze, a zajistit tak jeho zařazení do naší diecéze. Byla to nabídka i pro další, ale ti to nepřijali. Ta malá skupinka, která nepřijala nabízené řešení, zůstala skrytá „v podzemí“ a možná koná nedovoleně a pochybně platné úkony ze svátostí dodnes... Za veškeré úsilí jsem sklídl nepochopení, podezřívání a dosti tvrdý

nevěděl. Ale kvůli vděku jsem to nedělal. Šlo mně o spravedlnost. A tak jsem rád, že se tato záležitost podařila v rámci možností vyřešit, i když se to neobešlo bez trápení a bolestí na všech stranách.

9) Vy jste si hned na začátku svého působení ve službě pražského arcibiskupa pozval kněze, kteří byli nějakým způsobem podezřelí ze spolupráce s předchozím režimem a především s StB. Jaká je vaše ústřední zkušenost z těch setkání?

Postupně se ukazovalo, že je třeba vytvářet a prohlubovat důvěru mezi kněžími. O některých se vědělo, že byli nějak zapleteni s StB. Přípravoval se zákon o lustracích. Ten se sice na církevní oblast nevztahoval, ale nám šlo o to vytvořit zdravé vztahy důvěry. Ještě než ten zákon vyšel, napsal jsem všem kněžím důvěrný dopis, ve kterém jsem se na ně obrátil s prosbou, že pokud někdo z nich se nějak dostal do soukolí StB, aby přišel, abychom o tom promluvili, abych je mohl případně hájit, kdyby byli napadáni. Přišlo asi 10% kněží z naší diecéze. Zkušenost z těchto důvěrných rozhovorů byla pro mě velmi hluboká. Viděl jsem najednou, že kněží, kteří v době komunismu byli osamoceni a neměli zastání od nikoho, byli snadno zranitelní a mnohdy podlehli velkému, nelidskému nátlaku a vyhrožování. Chápal jsem, že ne každý je zrozen pro hrdinství, a pochopil jsem, jak k té „spolupráci“ docházelo a jaké to bylo trauma. Mnozí se omlouvali, někteří se i zpovídali, jiní žádali pokání... Viděl jsem však snad u všech, kteří přišli, upřímnou lítost, bolest nad tím, že se nechali dotlačit do takové pozice, i když jsem neviděl – a jsem přesvědčen, že byli upřímní – že by někomu nějak citelně ublížili. Církev jako ideologický nepřítel byla nejvíce v zájmu StB. Z materiálu Archivu bezpečnostních složek byla ke 20. výročí pádu komunismu připravena výstava „Pronásledování katolické církve v letech 1950-1960“, aby bylo naznačeno, jakému tlaku byla církev vystavena. Požádal jsem je, aby o tom pohovořili – je-li to možné – i ve farnosti, aby se omluvili nebo aby o tom napsali. Dokázali to jen dva. Čekal jsem, že takových činů bude více, ale nedočkal jsem se toho ve větší míře. A tak jsem sám tehdy k postní době roku 1992 napsal pastýřský list „Církvě, čini pokání!“ a pak i velký omluvný článek do Mladé fronty „Církev a lustrace“.

10) Veřejnost je – málo platné – přesvědčená, že se naše církev s problematikou kněží „namočených“ do spolupráce s StB nedokázala „vypořádat“. Nepochybně od církve očekávala mnohem hlubší smysl pro pokání, než je v naší společnosti běžné. Proč myslíte, že naprostá většina těch, kteří za vámi tenkrát na začátku přišli, nedokázala projevit skutečné veřejné pokání?

Je pravdou, že pod slovem „vypořádat se“ si představuje naše společnost nějaký vnější trest, přeložení z nějakého pěkného místa... Ale pro mne bylo důležité, že to vlastně vyznali, i když „jen“ přede mnou (a před Bohem), a že to chtěli – pokud to bylo možné – napravit. To je v církvi pokání... Žádný z těch, kteří byli nějak zapleteni, nezůstal na nějakém významném místě, i když se na nás lustrační zákon nevztahoval... Myslím, že žádná jiná kategorie občanů se takto s minulostí nevypořádávala. Po příkladu papeže Jana Pavla II. jsme se v roce 2000 jako církev omluvili za všechny hříchy minulosti a požádali jsme o odpuštění...

Na to, proč tito duchovní nedokázali učinit i veřejné pokání (v prvotní církvi to bylo samozřejmé), se mi odpovídá těžko. Obávám se, že za tím byl hlavně nedostatek odvahy, a tedy i v posledku duchovní nezralost. Myslím, že minimálně z toho je třeba pro duchovní výchovu – samozřejmě nejen kněží – vyvodit, jak je důležité na jedné straně vést ke statečnosti a na druhé straně opravdu zažívat osvobozující moc odpuštění. Hlavně v rodinách.

11) Jedna z nejtěžších zkušeností vašeho arcibiskupského působení se nepochybně týká řešení situace, která během 90. let vznikla na KTF UK. Ta se pod vedením tehdejšího děkana prof. Václava Wolfa dostala do bezprostřední hrozby odnětí vysokoškolské akreditace, kterou se podařilo odvrátit jen díky vaší součinnosti s tehdejší vedením Karlovy univerzity a s vatikánskou Kongregací pro klérus. Jaké poučení podle vás z celé této záležitosti vyplývá pro církev a pro vás osobně?

To moje vysvětlování bude tentokrát poněkud delší. Tak prosím o trpělivost. Po pádu komunismu byla Katolická teologická fakulta vrácena do svazku Karlovy univerzity a přestěhovala se z „vyhnanství“ v Litoměřicích do Prahy. Děkanem se stal prof. Wolf s potvrzením tehdejšího kardinála Františka Tomáška a „úchvalou“ vatikánské kongregace pro vysoké školy. Všichni s tím samozřejmě souhlasili, protože P. Václav Wolf byl dobrým a věrným učitelem, za komunismu byl pronásledován, vyloučen z tehdejší fakulty. Já jsem měl pocit, že se nemusím o fakultu jako její kancléř – při všech ostatních starostech v diecézi – příliš starat, protože je v dobrých rukou. Brzy však nastaly problémy. Já jsem chtěl, aby na fakultě studovali také laici, a nejen muži, ale i ženy. Pan profesor chtěl, aby fakulta byla podstatě jen pro odbornou přípravu a vzdělávání kněží a jáhnů. Můj úmysl blokoval stanovením podmínek přijímacího řízení a různými obstrukcemi, např. při odvolání nepřijatých kandidátů (doklady jsou o tom ve spisovně arcibiskupství i fakulty). Nebylo možné s ním vést dialog a dohodnout se. Když jsem ho pozval k rozhovoru, seděl, mlčel a nekomunikoval. Také při budování učitelského sboru měla fakulta „přísná kritéria“. Dbalo se na to, aby se na fakultu nedostal někdo s „nekompatibilními“ názory nebo lidé blízcí kancléři fakulty. Tak se mezi učitele dostal bez mého vědomí a dovolení i tehdejší rektor semináře, což dokumenty o semináři a fakultě nedovolovaly. Vedení fakulty nemělo žádný plán

pro zajištění odborného růstu a rozšiřování řad učitelů. Někteří „nekonformní“ učitelé, např. prof. Zedníček, Tomáš Halík a další, měli potíže a vedení fakulty se některých zbavilo nečestným způsobem (např. doc. Ivana O. Štampacha). Učitelství tým, senát fakulty i ostatní studenti byli dobře „zpracováni“, takže nebyla legální cesta ke změně.

V první polovině 90. let bylo kolem volby děkana, která se uskutečnila „na divoko“ asi třikrát, většinou bez právního krytí platnými stanovami, mnoho zmatků. Vedly se diskuse o délce volebního období, na dva nebo tři roky, běžel proces schvalování stanov v Římě a na UK. Když fakulta zvolila děkana, snažil se senát fakulty získat schválení v Římě buď přímo, nebo přes nunciaturu s vynecháním kancléře. Tak se stalo, že od března 1993 do března 1994 neměla fakulta platně zvoleného děkana. Je jistě otázka platnosti právních úkonů děkana v tomto roce. V roce 1993 byl prof. Wolf podle Stanov fakulty hladce zvolen znovu do funkce.

Při obnově stanov v tomto roce byla řešena otázka, kolikrát za sebou může být jedna osoba zvolena do funkce děkana. V původním latinském textu stálo „pro sequenti triennio“, čili ještě na jedno tříleté období. Do češtiny to bylo přeloženo „na další období“, aniž by z této formulace bylo zřetelné, zda „na jedno další“ nebo „na *mnohá* další období“. Při překladu do latiny tu fakulta udělala „trik“. Přeložila množným číslem „pro sequentibus trienniis“ onu větu „pro další období“. A tak bylo zajištěno, že stávající vedení může být voleno do nekonečna.

I druhá polovina 90. let byla naplněná dalšími zdlouhavými diskusemi o stanovách. V roce 1996 bylo před volbou děkana. Měl jsem z vatikánské Kongregace pro katolickou výchovu potvrzeno, že další volba téhož kandidáta nepřichází v úvahu. V senátu byla bouřlivá nálada proti mým opatřením se stanovami. Na volebním shromáždění byl přítomen i prof. Wolf. Diskuse se sice neúčastnil, ale byl tam nikým nepozván jako morální opora těch, kteří ho chtěli znova zvolit. Hlavní slovo měl problematický bohoslovec Jelen. Mluvil ostře proti mně za podpory dalších. Senát řídil tehdejší rektor semináře, který se proti pravidlům nechal zvolit do čela senátu bez mého dovolení. Shromáždění prakticky neřídil a nechal bouřlivou debatu proti samotnému kancléři fakulty probíhat. Nakonec senát zvolil prof. Jaroslava Polce, blízkého přítele prof. Wolfa, který stál zcela pod jeho vlivem. Naděje na změnu atmosféry na fakultě byla nulová...

V roce 2001 mělo dojít v rámci standardního vysokoškolského postupu k jednání o nové akreditaci fakulty u ministerstva školství. Na fakultě ovšem i po stránce studijní byla řada nedostatků, takže hrozilo, že fakulta nedostane vůbec akreditaci a přestane jako součást Karlovy univerzity existovat. Za těch okolností jsem požádal univerzitu o nucenou správu. Bylo nutno nastavit běh fakulty tak, aby bylo zřetelné, že k pozitivní změně může dojít. Funkce „nuceného správce“ byla svěřena tehdejšímu rektorovi prof. Ivanu Wilhelmovi. Provizorním výkonným děkanem fakulty se stal prof. Mikuláš Lobkowicz z Eichstättské univerzity. V této nové sestavě pak byla připravena a následně získána nová akreditace a situace se začala postupně měnit.

Tento boj o fakultu byl nejtěžší zkouškou mého biskupského působení, protože jsem byl podezříván, že jsem svobodný zednář a liberál. Dokonce byl sestaven dvaatřicetistránkový pamflet *Pokoncilní vývoj katolické církve v českých zemích* – taková snůška výmyslů a lží. Byl sestaven tradicionalistickou skupinou na Moravě a rozeslán na všechna biskupství a jiné instituce. Významnou část tvoří otázka Vatikánem povoleného podávání přijímání na ruku... Pod textem se podepsal pan Marian Frank, alias Šimčík, bydlící v Norimberku. Pro charakterizování odcituji větu ze str. 7: „Dnes, kdy je každému normálně myslícímu člověku jasné, že tzv. zánik komunismu byl předem připravován a naplánován na nejvyšší úrovni a v zednářských lóžích, by bylo naivní se domnívat, že něco podobného nebylo naprogramováno též v ohledu církevním.“ Musím říci, že tehdy mě ty špinavosti sypané na mou hlavu značně zarmoutily. Cítil jsem to jako nespravedlnost a nevděk. Dnes už to vidím z nadhledu a přijde mi to spíš jako úsměvné čtení. A doporučil bych ho pro metodické psychologické studium takovýchto zvrácených myslí.

12) Prakticky ve všech českých diecézích (a v posledních letech i moravských) je dlouhodobě velmi nízký počet nových bohoslovců, několikanásobně nižší než je počet kněží, kteří ze služby – zpravidla úmrtím či pro vysoké stáří – odcházejí. Něco se sice podařilo řešit výpomocí polských kněží, ale jaký je podle vás skutečně perspektivní přístup k tomuto dnes už značně tíživému problému?

Celosvětově počet povolání ke kněžství soustavně roste i počet nově vysvěcených kněží, jak ukazuje vatikánská statistika, týká se to ale Latinské Ameriky, Afriky a Asie. Zcela jiná je situace v Evropě a Severní Americe i Austrálii – tedy v naší západní civilizaci, kde s výjimkou Polska je nedostatek kněžského dorostu skutečně tíživým problémem. Příčin bude jistě více, ale určitě stěžejní roli v tom hraje krize rodiny. Mnoho rodin je rozbitých, mnoho je bezdětných nebo o málo dětí. Člověk si pak říká, kde má Bůh „brát“ povolání?, i když jistě může dát povolání i „na poušti“. Právě fungující rodina je tím nejlepším prostorem pro to zažít i smysl pro věrnost, pro obět. To je důležité podhoubí vzniku povolání. Jakéhokoliv – tedy i ke kněžství. Individualistická společnost zaměřená na konzum a „seberealizaci“ jde ovšem právě opačným směrem.

Myslím, že bylo důležitým a správným krokem, když jsem v prvních letech po pádu totality při jedné oslavě sv. Vojtěcha v Hnězdně, při které jsou rozesíláni misionáři, požádal polské biskupy, aby posílali kněze i do českých misí, když víra Poláků před tisíci léty vyrůstala z krve Vojtěchovy i z práce naší Doubravky. Žádal jsem „úroky z krve Vojtěchovy“... Pomoc polských kněží v celé republice byla a je velmi významná. Bylo tu kolem stovky polských kněží, mnozí z nich jsou nepochybně velmi úspěšní. Už jsem se tu například zmínil o komunitním centru v Dobříši, na němž má významnou zásluhu polský kněz Stanislav Góra.

Jinak se samozřejmě řídíme pokynem evangelia: „Proste Pána žně, aby poslal dělníky na svou žně.“ Zapojujeme prosby do přímluv, sloužíme mše, děláme adorace každý první pátek u Svaté Ludmily. A snažíme se být dál aktivní. Bohoslovci navštěvují farnosti a představují život v semináři i vyprávějí o svém povolání. Dvakrát za rok dělají v pražském semináři dvoudenní „den otevřených dveří“, na který zvou mladé muže, aby viděli zblízka jejich život, aby s nimi hovořili o kněžství. Svědectví radostného kněžství zvláště mladých kněžských osobností je jistě nenahraditelné.

A pak je tu ještě jeden zásadní aspekt. Já jsem přesvědčen, že i každá negativní věc má před Bohem pozitivní stránku: nedostatek kněží vytváří prostor pro angažování a práci laiků v církvi. Nutnost zapojení laiků do života vlastní církve – aby nebyli jen „konzumenty“ toho, co jim kněží připraví, ale zodpovědnými, dospělými křesťany, kteří sami svými dary přispívají k růstu církve jako těla Kristova – to je myslím „zpráva“, kterou od Boha tím nedostatkem kněží také dostáváme.

13) Katedrální kostel sv. Víta, Václava a Vojtěcha se stal (spolu s několika přilehlými budovami) předmětem sporu, který provázel téměř celou dobu vašeho působení. Podrobnou historii jednotlivých etap obsahují vaše internetové stránky. Jak by mělo vypadat optimální řešení, aby respektovalo jak nároky církve, tak symbolický význam katedrál pro celý český národ?

Z hlediska práva není sporu o tom, že katedrála nebyla „znárodněná“ a že patří církvi. Téměř dvacetiletý proces je klasickou ukázkou ubohé úrovně našeho soudnictví, ve kterém formální důvody snadno vítězí nad spravedlností. Jen podotýkám, že Hrad chce nejen katedrálu, ale zvláště domy kolem katedrál, z jejichž pronájmu má pěkný příjem. Ale jistě jde i o katedrálu samu. Chápu, že katedrála svou polohou tvoří jakési „logo“ našeho – jak mnozí říkají – nejateističtějšího státu. Její umístění uprostřed vládních budov mluví o někdejší spolupráci církve a státu, o službě církve pro stát. Konaly se tam královské korunovace, což byl církevní obřad „pomazání krále“ – služba, kterou církev poskytovala hlavě národa. Ano, jsou tam pohřbeni i králové, Karel IV. a další. Církve dávala panovníkům toto privilegium, možnost být pohřbeni v katedrále. Dnes stát žádnou službu od církve nechce, ani Te Deum po zvolení prezidenta, a tak ani katedrálu k ničemu nepotřebuje. Podrobnější informace lze najít na mé webové stránce www.kardinal.cz.

Já jsem si ovšem dobře vědom symbolického významu katedrál pro celou českou společnost, a proto jsem před zhruba deseti léty navrhol, že jí katedrálu daruji, když stát jasně uzná, že patří církvi, aby toto mé gesto nemohlo být nějak zpochybnováno. To však tehdejší premiér Václav Klaus odmítl. Tím byla tato má nabídka zmařena... Doufám, že i můj nástupce půjde dál v tomto směru a věřím, že nakonec dosáhneme spravedlnosti. A pak může být řeč o nějaké společné správě.

14) Nepůsobí v dnešní době arcibiskupský palác jako sídlo představitele církve v naší sekulární společnosti přece jen poněkud anachronicky? Není – přes svou kulturní hodnotu – určitou přehradou mezi arcibiskupem a společností?

Z psychologického hlediska by na tom něco mohlo být. Domnívám se ale, že tak většina lidí nemyslí. Nejsem si jist, že by nás toto „bydlení“ mohlo odcizovat. Já to vidím spíše z praktického hlediska. Jak to řešit? Prodat? To by nám s tímto zdůvodněním nikdy nepovolil příslušný vatikánský úřad. Pokud se totiž týká prodeje nemovitostí nad 40 milionů anebo kulturních památek, tak k tomu nedá Vatikán snadno příslušné dovolení. A co potom? Koupit něco prostého tak rozsáhlého, aby se do toho vešel celý úřad? Kde? Na okraji Prahy? Nebo stavět? To jsou starosti, které bych za tu cenu přenechal někomu jinému a raději využil ten zbytečně ztracený čas na věci duchovní a pastorační. Já si spíše myslím, že lidé dnes mají smysl pro staré památky. Je to „dědictví otců“, tradice a jsou tu pohromadě umístěny skoro všechny diecézní instituce. A samozřejmě – arcibiskupství je blízko katedrál.

15) V našem rozhovoru před dvěma a půl lety jste avizoval – jako pokračování plenárního sněmu – synodu naší pražské arcidiecéze. Zatím to vypadá, že se příliš nepokročilo.

Z vnějšího pohledu to tak může vypadat, ale přece jenom jsme v přípravě diecézní synody pokročili. Vyšel jsem z toho, že možná největším nedostatkem plenárního sněmu byla velmi malá angažovanost většiny kněží. V posledních letech jsme na téma pastorační a jak ji zdokonalit zorganizovali ve farnostech řadu „klauzurních“ dvoudenních setkání. Setkání se zúčastnili po částech všichni kněží z celé diecéze a učili jsme se spolupracovat. A viděli jsme, že to jde. Byla to mimořádná zkušenost, kterou jsme opakovali i v posledním roce. Tato zkušenost, v níž je třeba dál pokračovat, dávala představu, že synoda je možná... Dalším krokem by teď mělo být oživení bývalých sněmovních kroužků, které představovaly určitý krok kupředu, poněvadž se věřící učili spolu modlit i vést dialog o

situaci v naší církvi. Z těchto kroužků jsou zachovány zápisy. Ukazují úroveň toho, jak vidí laici situaci v církvi a případně i její řešení. S tím by bylo dobré ještě pracovat. To ovšem bude výzva už pro mého nástupce.

16) Jaký hlavní úkol bude muset řešit váš nástupce na stolci pražského arcibiskupa?

Jistě bude potřebovat dobře poznat, co se tu v diecézi dělalo, a bude jistě chtít na to navázat. Tedy v prvé řadě dotáhnout a rozvinout několik let trvajícím proces obnovy farností, poznat jeho důsledky a dělat další kroky. Vyhodnotit zkušenost ze setkávání kněží diecéze a možná i konkretizovat přípravu synody... Velkým úkolem zůstanou komunitní centra a jejich další plánování.

Církev u nás

17) Máme před sebou část, v níž bychom se měli pokusit podívat na těch uplynulých dvacet let zejména z hlediska poslání nás křesťanů i církve jako celku, toho, jak jsme rozuměli „znamení doby“ a dokázali – či nedokázali – na ně odpovědět. Takže – co pokládáte za hlavní znamení doby, před nimiž jsme jako čeští katolíci stáli před dvaceti lety?

Základní znamení doby, tj. to, co se před námi otevřelo jako velká výzva, byla do široka otevřená svoboda, kterou nikdo z nás v takové míře nečekal, i když jsme v létech před pádem komunismu za ni s mnoha občany společně bojovali. A církev byla v této oblasti do značné míry protagonistou. Šlo o správné pojetí svobody a její praktické uchopení. Další velkou výzvou bylo uchování té spolupráce, která se vytvořila v bojích za svobodu. A v této spolupráci nabídnout nově se utvářející společnosti základní hodnotovou orientaci.

18) A jak jsme tu obstáli? Co se dařilo, či dokonce podařilo – a co ne? Proč tomu tak bylo?

Zatím se podařily některé dílčí věci. Myslím, že se – samozřejmě zdaleka ne všude – dosti úspěšně začala rozvíjet angažovanost laiků: spolupráce s kněžími ve farnostech, nejen v liturgii, ale např. mezi mládeží, v oblasti katecheze. Laici pomáhali ve starostech o budovy a ostatní materiální stránku v církvi. Pomalu se rozvíjel život společenství ve farnostech. Někde se začali vážně zabývat poselstvím II. vatikánského koncilu, začala práce s Písmem, ekumenická spolupráce, podpora misí. Nebylo by spravedlivé tohle všechno přehlížet.

Na druhé straně nelze nevidět, že jsme zatím hodně zůstali dlužni očekáváním, která jsme mnozí měli a která s námi spojovali i lidé mimo naši církev. Přestože mnozí i ve vězeních snili o době svobody a mnozí plánovali různé aktivity stejně jako mládež, která se scházela po lesích, po horách a po chaloupkách, přesto je nutné říci, že jsme na život ve svobodě nebyli dobře připraveni. Žít ve (vnější) svobodě je přece jen něco podstatně jiného než dobře zvládat život v situaci útlaku. Život ve svobodě totiž podstatně vyžaduje schopnost správného stanovování priorit, což umožňuje správně vybírat mezi množstvím možných cest ty, které jsou ty nejlepší pro nás, pro naše poslání. Myslím, že tady byla naše hlavní slabina.

Zdá se mi, že jsme se vrhli na využití nově nabyté svobody zejména k tomu, abychom obnovili církevní struktury – předchozím režimem zcela poničené. Navíc v době komunismu byli laici v církvi spíše pasivním prvkem vinou útlaku a omezování se strany totality, a tak až na výjimky nebyli zvyklí ani v církvi, ani ve společnosti být aktivní a cítit širokou zodpovědnost. A ti, kteří patřili k těm výjimkám, často zase teprve po listopadu mohli skutečně dělat jako zaměstnání to, k čemu měli opravdu předpoklady – a na službu pro vnitřní život církve jim už nezbyval čas a energie. A tak se stalo, že jsme se kvůli práci „uvnitř“ církve aktivně neangažovali v budování společnosti. Prostě příliš jsme se soustředili sami na sebe. A společnost nás nějak „nechala stranou“. Mnozí, kteří novou společností začali budovat, neměli tolik smyslu pro duchovní hodnoty a nás raději nechávali stranou. A k tomu předsudky vůči církvi a nešťastná záležitost majetkového vyrovnání

Navíc toto všechno probíhalo v situaci, kdy se výrazně měnila i celá západní společnost, jíž jsme součástí. Místo vědy získávala dominantní postavení zábava, místo rozumu emocionální zážitky, místo institucí individuální život. A v tom všem se projevovala čím dál tím mocnější vláda médií.

Sekularizace zachvátila celou západní Evropu – včetně tradičně „katolických zemí“ jako byly Itálie či Španělsko. Novou dobu svobody jsme tak zahájili v situaci sekularizované společnosti, která pro přiblížení se k duchovním hodnotám víry – aniž si to uvědomovala – potřebovala „svědectví“, ukázat jim konkrétní přitažlivý styl křesťanského života v praxi. V posledku tedy šlo a stále jde o totéž: jsme-li opravdu „solí země“, nebo ne. To se nedá ničím nahradit.

19) O mýjení mezi českou společností a církví (resp. církvemi) budeme hovořit později. Vnímáte ale i tu všeobecně rozšířenou frustraci mezi katolíky? Aspoň já se s ní setkávám všude, kde se sejdou aspoň tři katolíci.

Vidíte, já tolik tu frustraci necítím, snad proto, že se pohybuji v jiných prostředích, a že vztah věřících ke mně je trochu na jiné rovině, i když se také pravidelně setkávám s věřícími ve farnostech při dialogu po mši svaté. Jsem přesvědčen, že až nebudu „obtěžkán“ úřadem arcibiskupa, budu mít mnohem víc času na setkávání s různými lidmi.

20) Plenární sněm katolické církve u nás. Sotva kdo se pro něj tolik angažoval jako právě vy. Dnes to vypadá, jako by se skoro nic z nadějí, které s ním byly spojovány, nenaplnilo. Říkám to nerad – vždyť i já sám jsem mu věnoval spoustu sil – ale vyhnout se té konfrontaci nemůžeme.

Jak už jsem říkal, podstatnou slabinou bylo, že do přípravných prací sněmu byli málo zaangažováni především kněží. Důvodů k tomu bylo jistě více. Je pro mě otázkou, zda to nesouviselo i s onou kauzou pražské KTF, o níž jsme už hovořili. Ta totiž kulminovala právě v době počátků sněmovního procesu a tehdy značná část kněží nebyla na mé straně. Co se týče laiků, tam se je naopak podařilo v počátcích do celého procesu úspěšně zapojit. Založili víc než 600 kroužků, šlo tedy o mnoho tisíc lidí. Významné bylo, že se lidé modlili a učili se o problémech církve spolu hovořit. Neměli jsme síly tyto kroužky odborně vést. Účastníci si mysleli, že jejich návrhy, které jsou zachovány na [stránkách plenárního sněmu](#), budou součástí sněmovního jednání. Ovšem to, co přicházelo z kroužků, přineslo sice spoustu podnětů, ale bez náročného redakčního zpracování nebylo přímo použitelné. Z toho bylo samozřejmě zklamání a nevyužití této vzdemuté vlny aktivit.

Jak se v naší diecézi snažíme zatáhnout kněze do přípravy budoucí synody, která má na plenární sněm navázat, jsem už říkal. Také o myšlence „oživení“ aspoň některých bývalých sněmovních kroužků jsem se zmínil. A přece jen bych chtěl upozornit na to, že – i když dokument sám o sobě bez oživujícího svědectví nemá proměňující sílu – to, co vzešlo jako výstup sněmu – *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě* –, je skutečně podnětné čtení a pro mnohé by bylo i překvapující. Zejména části věnované laikům, pastoraci nebo i liturgii. Tam jsou zformulovány strategické vize pro další desetiletí.

21) Jeden z nejviditelnějších rozdílů oproti době komunismu je v tom, že v čele všech diecézí jsou biskupové, kteří mají navíc důvěru věřících (ostatně většina z nich působila před listopadem 1989 v nějaké z aktivit „skryté církve“) – ale České biskupské konferenci jako celku jako by chyběl patřičný „tah na bránu“, schopnost skutečného řízení a někdy i jednota. Čím je to?

Komunisté dobře věděli, že největším nebezpečím pro ně jsou živá společenství. Proto se snažili rozdrobit i společenství uvnitř církve. A to se jim dařilo – i díky určitému sklonu významné části věřících k individualistickému pojetí víry: „Hlavně moje spása a ostatní mě moc nezajímá“. Mnozí z nás jsme sice cítili nedostatek konkrétní praktické jednoty, ale nebyly podmínky ji pěstovat jinak než v malých společenstvích. Jednota na úrovni velkých celků – a o tu tady jde – vyžaduje mnohem víc, a proto je mimořádně náročná. Proti ní stojí přílišné soustředění na vlastní diecézi a malý akcent na vzájemnou jednotu. Nemyslím, že by za tím byl nějaký úmysl. Jde především o nezkušenost s vedením diecéze. A pak o chybějící „klíčové kompetence“ (mám-li se vyjádřit moderním výrazem) k týmové práci na této úrovni.

22) Mohl byste se pokusit o takovou „mapu“ současné církve v Čechách, na Moravě a ve Slezsku? Typických skupin, forem zbožnosti, úkolů a problémů, před nimiž stojí? Jejich silných stránek i slabin?

Pro jistotu nejdřív připomenu, že titul „primas“ je jen historický titul, se kterým nejsou spojeny žádné pravomoci nad ostatními diecézemi, a metropolita, to je jen spíše reprezentativní postavení v české církevní provincii. Takže když mluvím o úkolech a problémech, před nimiž druzí stojí, činím tak jako jejich partner, nikoliv nadřízený. Obecně je známo, že česká církevní provincie, která zahrnuje 5 diecézí, je daleko sekularizovanější než 3 diecéze moravské církevní provincie, které mají hlubší náboženskou tradici, více věřících, jsou religióznější, nejvíce jižní Morava, brněnská diecéze. Ostravsko-opavská diecéze, zvláště části slezské, nesou silnou známku polského křesťanství. Jednotlivé diecéze mají velkou řadu nejrůznějších aktivit mládeže i dospělých, zvláště na Moravě různých obnovených spolků. To je myslím jedna z důležitých specifik, které v Čechách už nezažíváme. Důsledkem toho je i přetrvávající masovost některých církevních akcí na Moravě. Nebo také významná podpora médií – vezměme třeba velkou akci „Dny lidí dobré vůle“ před velehradskou poutí, vysílanou Českou televizí. Na druhé straně se mi jeví, že tam převládá určitá tendence uzavřít se před „ostatním“ světem, samozřejmě tím sekulárním, ale i před Evropou nebo „katolíky poněkud jinak věřícími“. Jako by se domnívali, že se vyhnou situaci, jaká je u nás v Čechách a která postupně nastane v celé Evropě. Na druhém pólu je život křesťanů v územích severních a západních Čech, částečně i v oblastech středních Čech, které s nimi sousedí. Tam prakticky tradiční zbožnost mizí a obstat tu může jen osobní, prožitá a vybojovaná víra. Tam jde o skutečný život v diaspoře. Mezi těmito krajnostmi je situace v jižních a východních Čechách, kde jsou ještě silné tradiční kořeny, ale současně i tam už proniká individualistický a konzumní životní styl, což se promítá i do života církve. Myslím, že odsud lze očekávat inspirace charakteristické na jedné straně smyslem pro tradici, uvážlivostí a jistou velkorysostí, současně ale i dostatek smyslu pro realitu, která nás obklopuje. Nu a pak je tu Praha jako svébytný celek s řadou sociologických i náboženských odlišností: kumulace intelektuálního i kulturního potenciálu na jedné straně – a kumulace všech bolestí duchovně ochablé evropské společnosti na straně druhé. Odsud tedy lze očekávat smysl pro univerzalitu, pro bolesti, naděje i výzvy

současného světa, schopnost navazovat dialog se soudobými vědeckými a kulturními elitami – ale také určitý sklon k elitářství, k přezíravosti, přehnané kritičnosti, zejména vůči oné tradiční moravské zbožnosti. Jenom z této velice stručné charakteristiky je vidět, že na našem území se setkávají opravdu pestré formy zbožnosti, a já to chápu jako šanci k trpělivému dialogu, který je cestou pro uskutečňování „jednoty v různosti“, jež je právě rozhodující silou katolického chápání církve.

23) Jak by podle vás – příslušníka „hnutí jednoty“, tedy Díla Mariína, hnutí fokoláre – mohla vypadat jednota v naší církvi uprostřed doby a společnosti tak vyhraněně individualistické, chránící si osobní volnost (kterou vydává za svobodu), aby církev byla pro nás všechny skutečně domovem i prostředním, kde se dá vést poctivý dialog?

Jednota je základní charakteristika církve, má-li být městem na hoře ležícím a evangelizovat už svou prostou existencí, aby lidé viděli vzájemnou lásku v praxi a „chtěli se k nim připojit“. Teoreticky to všichni známe, ale ono je to třeba přesadit do praxe každodenním úsilím. Zaujímat postoj konkrétní lásky vůči každému, koho potkávám: naslouchat, neprosazovat sebe, přijmout druhého, projevovat zájem o člověka, kterého mám před sebou. To vyžaduje vědomé úsilí v každé chvíli, v každé hodině. Myslím, že se každopádně musíme znovu a znovu osvobozovat od strachu. Od strachu o sebe, o svou pověst, o „naše místo na slunci“, o „naši pravdu“. Strach je příznakem vlastní vnitřní slabosti, která má kořen v nedostatečně zažívané lásce Boží. „Láska nezná strach; dokonalá láska strach zahání“ (1 Jan. 4,18). Tento stále „trénovaný“ postoj musí pronikat do vztahů v rodině, ve společenstvích mládeže, v setkávání seniorů, do života ve farnosti, ve vztazích v diecézi, mezi různými církvemi, všude. A tento životní styl nám pak přináší světlo, abychom dobře poznávali okamžik, kdy je třeba promluvit a říci slovo.

24) V dnešní době je v naší civilizaci zvlášť ohrožena odvaha k přijímání trvalých závazků. Konkrétně se to masově projevuje dlouhodobým odmítáním přijímat děti a „uvázat“ se k celoživotním vztahům skrze manželství nebo duchovní povolání. Čím myslíte, že můžeme my, křesťané, i církev jako celek tuto odvahu účinně podepřít?

Především ji musíme mít my křesťané. Jestliže žijeme mezilidské vztahy podle evangelia, vzájemnou lásku, pochopení, ochotu brát toho druhého takového, jaký je, nést břemena vlastností, zvyků, chyb jedni druhých, prostě z lásky mít ochotu k oběti jako k nezbytnému prvku života, pak je tu jasné a pevné východisko pro účinné řešení těch otázek a problémů, které naznačujete. Bez nich to nejde a pak to musí řešit soudy. A to platí pro všechny lidi, nejen pro křesťany. My ovšem víme, že to nezávisí jen na našem úsilí a silách, ale Kristus nám světuje i zdroje síly, která pramení v Bohu. A díky ní to může člověk dokázat. Mám tu na mysli nejen svátosti, ale pro nás katolíky je to zvlášť důležitý zdroj, z něhož je nutné skutečně žít.

25) Ztroskotání v manželském či rodičovském povolání jsou čím dál tím častější i mezi katolickými křesťany. Víím, že zásadní rozhodnutí týkající se zejména změny praxe vůči rozvedeným a znovu sezdáným lidem, která z nich automaticky činí lidi v nejlepším případě na okraji církve, není ani na obzoru, ani ve vaší kompetenci. Můžete nám ale dát aspoň nahlédnout do toho, jak si myslíte, že by se optimálně mohly řešit tyto situace, které se dnes týkají i u nás desetitisíců lidí?

To, co jsem řekl před chvílí o podmínkách vytváření jednoty a domova v církvi, je důležité zvláště v takových těžkých životních situacích, které tu uvádíte. Právě tady se musí uplatňovat láska, ne odsuzování; nesení břemen, ne moralizování. V církvi je právě řada způsobů, jak takové lidi brát „dovnitř“, nejen ten vrcholný, eucharistie. Pro setkávání s Kristem a bratřími je platné Ježíšovo slovo „kde jsou dva nebo tři v mém jménu, tj. v mé lásce, tam jsem já uprostřed nich“. Není to úžasná nabídka? Dva nebo tři. Písmo je blíže nedefinuje. Myslím zvláště dva nebo tři nesoucí svá břemena. To je autentické společenství a setkání s Kristem, které je reálné, jak říkají i papežské encykliky. Prostě, když je církev opravdovým společenstvím, řeší se mnoho problémů a i pro lidi v takové situaci je tu reálné setkání s Kristem zmrtvýchvstalým. O tomto setkání říkají církevní dokumenty, že je opravdu reálné...